

Ιστορίες του ΚΘΒΕ: Το θεατρικό κοστούμι ως assemblage

 praximag.gr/istories-toy-kthve-theatriko-kostoymi-os-assemblage/

26 Ιουλίου 2022

Γιώργος Ζιάκας, Τραχίνιες

Ήταν το μακρινό 1913 όταν ο Marcel Duchamp παρουσίασε το πρώτο objet trouvé, θέτοντας το ζήτημα ανάμεσα στο έργο τέχνης ως χειρωνακτικά κατασκευασμένο αντικείμενο και το βιομηχανικό αντικείμενο ως μηχανικά κατασκευασμένο. Ξεκίνησε από τότε η ενασχόληση των καλλιτεχνών με τα βιομηχανικά αντικείμενα, μια σχέση που καθόρισε σε σημαντικό βαθμό την εξέλιξη της σύγχρονης τέχνης.

Τα assemblages με κοινά χρηστικά αντικείμενα εξακολουθούν να ενδιαφέρουν τους καλλιτέχνες ως σήμερα, κυρίως σε σχέση με την κοινωνιολογική διάσταση του αντικειμένου ως προϊόν μιας ακραία καταναλωτικής κοινωνίας. Ο Πήτερ Μπέργκερ στο δοκίμιό του Θεωρία της Πρωτοπορίας υποστηρίζει ότι οι νέες τάσεις που εμφανίστηκαν μετά τον κυβισμό επιχείρησαν να ενοποιήσουν την τέχνη με τη ζωή και να αμφισβητήσουν την αισθητική αυτονομία. Σημειώνει ότι, αφού η αυτονομία αποτιμήθηκε ως σύμβολο καλλιτεχνικής ελευθερίας, έγινε σημάδι της κοινωνικής αναποτελεσματικότητας και το γεγονός αυτό υπαγόρευσε την αυτοκριτική της τέχνης που προήγαγε παραδειγματικά ο

Duchamp. Τα προϊόντα της καταναλωτικής κοινωνίας, ή μάλλον τα υπολείμματά της, ήταν το μέσο που χρησιμοποίησαν η ομάδα Independent Group, το κίνημα της Pop Art, οι Nouveau Réalistes, η ομάδα Fluxus και το κίνημα της Arte Povera.

Διονύσης Φωτόπουλος, Λυσιστράτη

Το θεατρικό κοστούμι είναι ένα καλλιτεχνικό, εικαστικό σύνολο που πολύ συχνά ακολουθεί ρεύματα και κινήματα της τέχνης. Είναι μια αυτόνομη μορφή έργου τέχνης και οι ενδυματολόγοι, δρώντας ως καλλιτέχνες, πολλές φορές χρησιμοποιούν ευτελή και απροσδόκητα υλικά στην κατασκευή του.

Ακατέργαστα, ασήμαντα και ευτελή υλικά μεταλλάσσουν τα θεατρικά κοστούμια σε αισθητικά προϊόντα με πνευματική ενέργεια. Στόχος είναι η μέσω των αισθήσεων συγκρότηση της αισθητικής και της γνωσιακής εμπειρίας στο θεατρικό χώρο. Η υλικότητα και η ματιέρα είναι σημαντικά στοιχεία των κοστούμιών και ιδιαίτερα αυτών του αρχαίου δράματος. Πρώτος ο σπουδαίος ενδυματολόγος Αντώνης Φωκάς, με χαρακτηριστικά της καλλιτεχνικής δημιουργίας του τη συμμετρία, τα σαφή περιγράμματα, τη χρωματική καθαρότητα και επινοητικότητα, πάντρεψε πολυτελή και ευτελή υλικά δημιουργώντας κοστούμια – πρότυπο, σε μια διαδικασία που φέρνει στο νου τα κολάζ και τις συναρμογές των καλλιτεχνών της avant-garde.

Το ιστορικό βεστιάριο του ΚΘΒΕ έχει στη συλλογή του θεατρικά κοστούμια από παραγωγές του ΚΘΒΕ, σχεδιασμένα από σημαντικούς ενδυματολόγους. Εκεί βρίσκονται τα κοστούμια που σχεδίασε ο Γιώργος Ζιάκας το 1984 για τις «Τραχίνιες» του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους που ανέβηκαν στο Θέατρο Δάσους. Χαρακτηριστικός τους είναι το κολάζ των ετερόκλητων υλικών που έχουν χρησιμοποιηθεί. Για παράδειγμα το κοστούμι της Λίνας Λαμπράκη στο ρόλο της Δηιάνειρας ήταν ένα μαύρο, μακρύ φόρεμα με πλαϊνές φάσες από καφέ, μελανζέ νήμα και γιακά από καφέ, μπεζ, χρυσά κορδόνια και τρέσες. Το στόλιζαν οριζόντιες σειρές από χρυσά και ασημί συμπιεσμένα καπάκια.

Ο Διονύσης Φωτόπουλος χρησιμοποιώντας βιομηχανικά χρηστικά αντικείμενα όπως μεταλλικά σουρωτήρια ή χωνιά φορεμένα σαν καπέλα και μεταλλικά σκεύη περασμένα σε σκοινί και φορεμένα σαν κολιέ, πέτυχε μια εξαιρετική θεατρικότητα το 1983 στη «Λυσιστράτη» του Αριστοφάνη σε σκηνοθεσία Ανδρέα Βουτσινά, η οποία ανέβηκε στο Αρχαίο Θέατρο Φιλίππων. Χαρακτηριστικό ήταν το κοστούμι της Αλέκας Παϊζη, στο ρόλο της Λυσιστράτης, με γιλέκο εμπριμέ, πάτσγουορκ, φούστα μακριά με πιέτες από ενωμένα κομμάτια βαμμένου, εμπριμέ και καφέ υφάσματος και αξεσουάρ έναν ξύλινο πλάστη.

Τα ετερόκλητα υλικά και η σχέση ματιέρας και φόρμας θα είναι το ζητούμενο και σε παραστάσεις πέραν του αρχαίου δράματος. Ο Απόστολος Βέπτας στο έργο «Ο Δράκος» του Γεβγκένι Σβαρτς σε σκηνοθεσία Πάνου Χαρίτογλου το οποίο ανέβηκε το 1983 στην Κεντρική Σκηνή της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, στο κοστούμι του Νίκου Σεργιανόπουλου στο ρόλο του Χένρυ, θα επενδύσει το μακρύ μαύρο γιλέκο με οριζόντια μεταλλικά ελατήρια με λεπτομέρεια από λωρίδες εκρού σκοινιού.

Ο Ρολάν Μπαρτ αναφέρει: «Με την υφή άλλωστε (και όχι με τη φόρμα ή το χρώμα) εξασφαλίζουμε τελικά την επανεύρεση της βαθύτερης ιστορίας. Ένας καλός κατασκευαστής κοστούμιών πρέπει να ξέρει να δίνει στο κοινό, την απτή αίσθηση εκείνου που ωστόσο βλέπει από μακριά. Από μέρους μου, δεν περιμένω τίποτε καλό από έναν καλλιτέχνη που εκλεπτύνει τις φόρμες και τα χρώματα, δίχως να μου προτείνει μια επιλογή, που να την έχει πραγματικά συλλογισθεί, των υλικών που χρησιμοποιεί: γιατί στη στόφα των αντικειμένων (και όχι στην αναπαράστασή τους) βρίσκεται η αυθεντική ιστορία των ανθρώπων».

Απόστολος Βέπτας, Ο Δράκος

Δρ. Βίκυ Κερτεμελίδου
Αρχιτέκτων, Μουσειολόγος

Πηγές: Βίκυ Κερτεμελίδου, *Η διαλεκτική της καλλιτεχνικής δημιουργίας με το βιομηχανικό χρηστικό αντικείμενο*, εκδ. Επίκεντρο Ρολάν Μπαρτ, Κριτικά Δοκίμια, εκδ. Seuil Πήτερ Μπέργκερ, *Θεωρία της Πρωτοπορίας*, εκδ. Νεφέλη ntngr

***Αναδημοσίευση από το εξαμηνιαίο freepress περιοδικό του ΚΘΒΕ «ΠΡΑΞΗ»
(ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ- ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2022)**